

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 323.113(=161.2):070.15(477)

ЗАРУБІЖНЕ УКРАЇНСТВО У ВІДСТОЮВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Авер'янова Н.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Аналізується діяльність зарубіжного українства в контексті підтримки України як історичної батьківщини в умовах сучасної російської агресії. Звертається увага на ефективність відстоювання національних інтересів нашої держави українськими діаспорами Канади та США. Доведена необхідність поглиблення взаємовигідної співпраці України з українською діаспорою. При цьому всі взаємовідносини України та її діаспори повинні будуватися на партнерських засадах.

Ключові слова: діаспора, українська діаспора, українська діаспора Канади, українська діаспора США, Світовий конгрес українців.

Постановка проблеми. Зарубіжне українство є невід'ємною частиною світової української спільноти, тому співпраця з українцями, що проживають за кордоном – важлива складова державної політики України. Наша держава взяла на себе зобов'язання підтримувати закордонних українців, водночас співпраця з ними повинна сприяти консолідації української нації, утверджувати позитивний імідж України на міжнародній арені. На сьогодні відомо, що низка держав давно співробітничала зі своїми діаспорами, які стають активними суб'єктами міжнародного просування інтересів країн походження та формують її позитивний імідж, адже діаспори мають можливість чинити певний тиск на уряди країн проживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми діаспори (як історичне, соціальне та демографічне явище, вплив на державотворчі процеси, відносини з Україною, культурно-мистецькі зв'язки, науково-освітня діяльність) у добу незалежності вивчали українські вчені: В.М. Андрієнко, М.В. Андрієнко, О.В. Антонюк, Т.Д. Антонюк, А.С. Атаманенко, Л.В. Божук, І.І. Винниченко, С.В. Віднянський, В.В. Гарагонич, Н.П. Горбатюк, В.С. Гошовський, Л.В. Дибчук, В.Б. Євтух, Ф.Д. Заставний, О.Д. Зубалій, І.М. Ключковська, О.О. Ковальчук, Т.В. Коломієць, С.Ю. Лазебник, Б.Д. Лановик, Ю.Е. Латунов, О.М. Майборода, Л.І. Мазука, Т.В. Марусик, Ю.В. Недужко, М.І. Пірен, А.А. Попок, Н.В. Совінська, О.О. Сухобокова, Я.А. Таран, М.В. Траф'як, В.П. Трошинський, Т.В. Федорів, К.О. Чернова, О.В. Швачка, С.О. Штепа та ін. Питаннями діаспори в Україні займаються і цілі наукові інститути – Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», Інститут досліджень української діаспори (діє як структурний підрозділ Національного університету «Острозька академія»), Інститут досліджень діаспори та ін. Було проведено значну кількість з'їздів, конгресів, конференцій, присвячених проблемам діаспори, опубліковано низку ґрунтовних наукових монографій і статей, захищено дисертацій-

ні дослідження. Проте питання, які стосуються проблеми відстоювання національних інтересів України зарубіжним українством у сучасних умовах висвітлені недостатньо, що і обумовило мету статті.

Виклад основного матеріалу. Діаспора (походить від грецького слова, що перекладається як «розсіювання») – це «1) частина певної етнічної спільноти (народу), що постійно проживає поза межами історичної батьківщини в іноетнічному чи інонаціональному середовищі на правах або зі статусом національно-культурної меншини; 2) етнічна меншина, яка зберігає зв'язок зі своєю батьківщиною, національні традиції тощо» [1, с. 398]. Діаспора утворюється в тих країнах, де етнос виявляє міцну стійкість до асиміляції. Для стійкого функціонування діаспори важливе значення мають мова етносу, його специфічні елементи матеріальної та духовної культури, почуття солідарності між членами діаспори та співпраця з державними інститутами як країни проживання, так і країни походження. Досить часто сучасні діаспори постають не лише як етнокультурні спільноти, а найперше спільноти, що мають можливість впливати на світові культурні процеси та на внутрішній розвиток держави, що досягається завдяки створенню системи громадсько-політичних, культурно-мистецьких, освітніх та ін. організацій. У сучасних умовах вплив діаспори у політиці посилюється як у країнах проживання, так і на міжнародній арені. Діаспори багатьох країн світу демонструють, що вони зберігають свою окремішність, самобутність і водночас ефективно інтегрувались у соціально-економічне та культурне середовище країни проживання, при цьому мають можливість лобіювати інтереси країни походження.

Українська діаспора – «збірне визначення української національної спільноти поза політичними кордонами України. Головним джерелом утворення української діаспори стала еміграція» [9, с. 256]. На сьогодні українська діаспора нараховує понад 20 мільйонів українців і вона має значний досвід у просуванні національних інтересів України на міжнародній арені. Так, до 1991 р.

українська діаспора вела активну боротьбу проти колоніального становища України, викривала політичні репресії радянської влади, інформувала міжнародну спільноту про багатовікову історію української державності. Наприклад, наслідком багаторічної кропіткої праці та лобістських дій української діаспори Голодомор 1932–1933 рр. в Україні визнано актом геноциду українського народу, бо ще в ті далекі роки українці Північної Америки організовували масові заходи протесту проти політики УРСР і в «травні 1934 р. Палата представників США прийняла резолюцію № 399 із засудженням великого голоду в Україні» [3, с. 130]. У подальшому вся українська діаспора у пресі, на радіо і на телебаченні заговорила про трагічні події голодомору в Україні. А в 1982 р. у Торонто був створений Український дослідницький центр голоду, метою якого було збирати свідчення людей, які пережили голод, матеріали науковців, дипломатів і кореспондентів, що відвідували Україну [4, с. 111].

Після здобуття Україною незалежності українська діаспора, переважно Канади, США, країн Західної Європи та Австралії, спрямовувала свої зусилля на допомогу у становленні України як суверенної незалежної держави та повноцінного члена світового співтовариства. Для розбудови української держави і утвердження в ній демократичних ідеалів українська діаспора здійснювала значні фінансові пожертвування, спонсорувала культурні проекти і програми, лобювала національні інтереси України перед урядами країн проживання.

Водночас українці, які після проголошення незалежності України залишилися на територіях колишніх республік СРСР, стали іноземцями в цих новостворених державах. «З розпадом СРСР і утворенням на його просторах нових суверенних держав українські меншини в цих країнах перейшли на становище закордонних. Виникло, по суті, нове соціальне явище – так звана східна українська діаспора» [2, с. 2]. Процес адаптації українців у нове соціокультурне середовище проходив болісно, супроводжувався соціальним дискомфортом і невизначеністю соціальних, економічних та культурних перспектив у нових суверенних національних державах. Особливо гострим процес самоідентифікації українців був і залишається в Російській Федерації, де уряд зацікавлений в асиміляції українців і де антиукраїнська риторика офіційної Москви активно підсилюється інформаційно-пропагандистськими кампаніями. Нині в Росії за офіційною статистикою проживає 1,93 млн. осіб, які ідентифікують себе як етнічні українці, а за неофіційною – понад 10 млн. осіб [5]. Тому утворення українських діаспор у пострадянському просторі (східна українська діаспора) дала можливість українцям існувати в двох середовищах – новостворених державах і традиційному українському середовищі. Виникли об'єднання палких прихильників української ідеї, для яких новий статус представників діаспори відкрив перспективи національного самоствердження.

У сучасних умовах російської агресії проти України зарубіжне українство також відстоює інтереси нашої держави. Найактивніше цю діяльність, як і в минулі часи, здійснюють діаспори

Канади та США, які є одними з самих чисельних (за винятком Російської Федерації), а головне – найбільш організовані та мають значну кількість громадсько-політичних, культурно-освітніх, мистецьких і наукових організацій. За інформацією Міністерства закордонних справ України в Канаді проживає 1 млн. 209 тисяч осіб українського походження; в США – 893 тисячі (за даними офіційної статистики), за неофіційною – понад 1,5 млн. осіб [5]. Для України дуже важливо, що українські діаспори Канади та США доносять до влади і суспільства цих країн реальну та складну ситуацію, яка відбувається в нинішній Україні; вони чинять тиск на уряди Канади і США щодо надання нашій державі політичної, фінансової і військової допомоги.

Цілеспрямовані зусилля української діаспори призвели до налагодження діалогу між нашою державою та Канадою і США. Оскільки українська діаспора в Канаді глибоко інтегрована в державну владу, то Канада рішуче захищає Україну та лобіює її інтереси на міжнародній арені. Стівен Гарпер, будучи прем'єр-міністром Канади, у вересні 2014 р. пояснив потужну політичну, військову і фінансову підтримку українській державі: «Дехто може запитати, чому Канада так багато вкладає в українську справу. Відповідь – у поколіннях українців, які приїхали до Канади, які допомогли збудувати цю прекрасну країну. Сини й дочки українців дали нашій країні двох генерал-губернаторів, чотирьох прем'єрів провінцій і численну кількість підприємців, митців, науковців, професіоналів. У Канаді проживає понад один мільйон та двісті тисяч українців за походженням. Допомогти Україні – це особиста і сімейна справа Канади» [7].

США відкрито декларують у світі заходи, які сприяють відновленню територіальної цілісності України, деокупації Криму та Донбасу. Суттєвою допомогою Україні у протидії російській агресії став тиск США на Росію, який здійснюється і через політичних партнерів США, і через міжнародні організації. Надзвичайно важливою і необхідною є практична допомога нашій державі з боку США у військово-технічних і фінансових питаннях. Джейсон Сمارт, американський політтехнолог, політичний експерт і директор неурядової організації «For a free Ukraine» («За вільну Україну»), яка покликана допомагати у боротьбі за територіальну цілісність України та сприяти викоріненню корупції у нашій державі, стверджує, що українська діаспора в США потужно лобіює інтереси України у Вашингтоні, з чим рахується американський президент Дональд Трамп [10].

Українська діаспора США і Канади паралельно з лобюванням інтересів України на політичній арені долучилась до волонтерського руху на підтримку нашої держави. Волонтерська діяльність української діаспори, «спрямована на підтримку історичної батьківщини, відбувається на кількох рівнях – робота спеціальних організацій, церков, ситуативні волонтерські акції на місцевому рівні, приватна ініціатива. В сукупності це є суттєвою фінансовою, військово-технічною, гуманітарною допомогою Україні, а також прикладом дієвої підтримки свого народу для всього зарубіжного українства» [8, с. 146]. Такі акції зі сторони укра-

їнської діаспори щодо проведення зборів коштів, медикаментів, гуманітарної та військової допомоги засвідчують прагнення закордонних українців не лише матеріально допомогти своїй історичній Батьківщині, а й бачити її незалежною та нескореною в умовах зовнішніх загроз.

Оскільки міжнародною координаційною надбудою українських громад у діаспорі є Світовий конгрес українців, який представляє інтереси понад 20 млн. українців і має мережу складових організацій і зв'язків з українцями у 53-ох країнах світу (до 1993 р. мав назву Світовий конгрес вільних українців), то саме він постійно стимулює міжнародну спільноту, зокрема ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС до конкретних дій на підтримку України, а саме – до введення та продовження цільових санкцій проти Російської Федерації, до захисту людських прав і свобод українців на окупованих територіях Криму і Сходу України, до протидії російській дезінформаційній кампанії [6]. На сьогодні серед осередків Світового конгресу українців є і українські громади у пострадянських державах. Вони зокрема і Світовий конгрес українців у цілому сприяли захисту людських прав директори Бібліотеки української літератури у Москві та керівників українських громад у Російській Федерації.

Для того, щоб українська держава зуміла використати на свою користь набутий зарубіжним українством досвід демократичного життя, його культурний та інтелектуальний потенціал, потрібно ретельно вивчати діаспору – від різних аспектів її історичного життя, специфіки проживання в країнах до розуміння мотивацій певних дій у тих чи інших ситуаціях та ідейні засади розбудови системи громадських організацій.

Окрім цього нашій державі необхідно вивчати досвід інших країн (наприклад, таких як Вірменія, Ізраїль, Індія, Китай, Німеччина та ін.), які у просуванні власних національних інтересів використовують політичний, економічний та інформаційний вплив діаспори у країнах проживання.

Висновки і пропозиції. Отже, зарубіжне українство надає потужну і конкретну підтримку нашій державі, допомагає відстоювати національні інтереси України, ефективно протидіє антиукраїнській пропаганді, що лунає зі сторони Російської Федерації, формує позитивний імідж України.

У свою чергу, Україна, щоб не втратити потужну закордонну допомогу у вигляді української діаспори, має надавати фінансову підтримку громадам зарубіжних українців для забезпечення випуску періодичних і наукових видань, надавати фінансову підтримку у проведенні за кордоном культурно-мистецьких заходів, присвячених українській культурі та мистецтву; сприяти проведенню в Україні культурно-мистецьких і науково-освітніх заходів, форумів, конференцій, семінарів за участю представників української діаспори; організовувати та проводити заходи щодо ознайомлення молоді зарубіжного українства з українськими національними традиціями, мовою, історією, культурою, тощо.

Важливо, щоб Україна активно співпрацювала з зарубіжним українством, залучала представників громадських об'єднань української діаспори до політичного та соціально-економічного життя країни. При цьому всі взаємовідносини України та її діаспори повинні будуватися на партнерських засадах, без диктувань умов і категоричних вимог.

Список літератури:

1. Енциклопедія історії України: Т. 2 (Г–Д) / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2004. – 528 с.
2. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему: «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці», жовтень 2009. – К., 2009. – 63 с.
3. Ковальчук О. «Боротьба за правду про великий голод» (заходи української громади США і Канади з визнання Голодомору 1932–1933 років в УРСР) // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Випуск 18. – К.: Ін-т історії України, 2008. – С. 121–134.
4. Ковальчук Олена, Марусик Тамара. Голодомор 1932–1933 рр. в УРСР і українська діаспора Північної Америки. – Чернівці: Наші книги, 2010. – 224 с.
5. Про Україну. Закордонні українці / Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/ukrainians-abroad>.
6. Світовий конгрес українців 2017. 50 років у підтримці українського народу. Ювілейний випуск з нагоди 50-ліття Світового конгресу українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/Image/Bulletins/50-Bulletin.pdf>.
7. Стівен Харпер виступив перед українцями Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vidia.ua/2014/28043>.
8. Сухобокова О.О. Волонтерська допомога Україні від української діаспори США і Канади під час проведення АТО // Волонтерський рух: історія, сучасність, перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 квітня 2015 року. – Харків: Ви-во ХНАДУ, 2015. – 160 с. – С. 143–147.
9. Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 4. Предметно-тематична частина: П–Я / Відп. ред. М.М. Варварцев. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2013. – 357 с.
10. Хто любить інтереси Києва у Північній Америці / Мист online. Тиждень для українців всього світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://meest-online.com/diaspora/canada-diaspora/hto-lobiyuje-interesy-kyjeva-u-pivnichnij-amerytsi/>.

Аверьянова Н.Н.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ОТСТАИВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ УКРАИНЫ ЗАРУБЕЖНЫМ УКРАИНСТВОМ

Аннотация

Анализируется деятельность зарубежного украинства в контексте поддержки Украины как исторической родины в условиях современной российской агрессии. Обращается внимание на эффективность отстаивания национальных интересов нашего государства украинскими диаспорами Канады и США. Доказана необходимость усиления взаимовыгодного сотрудничества Украины с украинской диаспорой. При этом все взаимоотношения Украины и ее диаспоры должны строиться на партнерских началах.

Ключевые слова: диаспора, украинская диаспора, украинская диаспора Канады, украинская диаспора США, Всемирный конгресс украинцев.

Averianova N.N.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE PROTECT OF NATIONAL INTERESTS OF UKRAINE BY FOREIGN UKRAINIANS

Summary

The activity of foreign Ukrainians in the context of support of Ukraine as a historical Homeland in the conditions of modern Russian aggression is analyzed. Attention is drawn to the effectiveness of advocating the national interests of our State with the Ukrainian Diasporas of Canada and the United States. The necessity of deepening mutually beneficial cooperation of Ukraine with the Ukrainian Diaspora is proved. All relations between Ukraine and its Diaspora should be based on partnership principles.

Keywords: Diaspora, Ukrainian Diaspora, the Ukrainian Diaspora in Canada, the Ukrainian Diaspora in USA, the Ukrainian World Congress.